



**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus III. Quid operetur impotentia superveniens matrimonio contracto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

1270. Dices: matrimonium inter impuberes contractum, nullum ac irritum est, & tamen nihil obstat, nisi impotentia temporalis ad copulam. R. illud matrimonium non esse nullum jure naturali, sed tantum Ecclesiastico, adeoque non ratione impotentiae præcisè, sed ob defectum ætatis; quam jus Ecclesiasticum in contrahentibus matrimonia exigat. Et ideo cum illis, licet tunc temporaliter impotentibus, Ecclesia dispensare potest, ut, etiam ante potentiam ad copulam, validè contrahant; non autem cum impotentibus perpetuò propter rationem in supra dictis allatam.

1271. Ex dictis colliges. 1. Si vir vas femineum penetrare non possit, tametsi in illius introitu semen verum effundat, censeri debere impotentem ad matrimonium. Nam illa feminatio non sufficit *per se*, ut conjuges fiant una caro, tametsi aliquando per accidens naturali virtute matricis aliqua pars feminis intromittatur; sic Castropal. *cit. n. 1.* Similiter si vir potens sit vas femineum penetrare, impotens tamen effundere semen per se generationi aptum, matrimonio ineptum esse. Nam ob id Sixtus V. anno 1587. definivit, Eunuchos, utroque testiculo carentes, jure naturæ incapaces esse matrimonij; quia, licet possint vas femineum penetrare, non tamen possunt emitte semen per se aptum generationi; ita Sanchez *l. 7. d. 92. à n. 7.* Secus est, si tantum uno sint orbatu testiculo; quia tunc emittere verum semen possunt.

1272. Colliges 2. in femina solam impotentiam feminandi non obstat matrimonio; quia probabilius est ad generationem per se non esse necessariam feminationem feminæ; ita Sanchez *cit. n. 9.* contra quosdam Doctores, quibus adhæret Gaspar Hurtad. *d. 22. diff. 5.* Sterilitas autem, seu sola impotentia ad generationem, non obstat matrimonio; ita D. Thomas *in 4. d. 34. q. unic. a. 2.* quia sterilitas sola non facit impotentem feminare vero semine, & apto naturæ suæ generationi, esto per accidens (ob temperamentum talis subjecti) ab hac impediatur. Licet autem impotentiam ortam ex maleficio non posse perpetuam esse, censeat glossa in *c. fin. 33. q. 1.* & in *c. Fraternalitatis, de Frigidis*; Innoc. in *c. Laudabilem eod.* posse tamen illam esse perpetuam rectius docuit D. Thomas in *4. d. 34. q. unic. a. 3. in o.* & alij commu-

niter, ut colligitur ex *c. fin. usu & consuetudine Ecclesiæ approbato*, imò & experientia. In dubio autem, an sit perpetua, vel temporalis, triennium ejusmodi conjugibus conceditur, quo carnali copula vacare debent, quam si perficere non possint, declarandum erit, esse perpetuam, ex *c. fin. de frigid. cum communi Sanchez l. 7. d. 94. à n. 12.*

Præterea not. hoc impedimentum matrimonij à Sanchez *l. 7. hic. d. 92. n. 2.* definiri, *vitium naturale, vel accidentale*, impediens coitum, intellige perfectum juxta n. 460. nascitur ex defectu corporali, quem triplicem fecerunt veteris juris canonici compilatores, videlicet, *frigus, maleficium, & impotentiam coeundi*, propterea sub hoc triplici defectu inscribentes præsentem titulum; de quibus vide dicenda in seqq.

ARTICULUS III.

Quid operetur impotentia superveniens matrimonio contracto.

R. quòd impotentia superveniens matrimonio consummato, illud non dirimat, licet foret absoluta, & deinceps perpetua; sive proveniat à natura, sive aliunde. conf. ex *c. Hi, qui, 32. q. 7.* ibi: *hi, qui matrimonium sani contraxerunt, conjugia talium solvi non debent, licet membris truncentur, aut à Barbaris exsecti fuerint.* Et ratio sumitur ex omnimoda indissolubilitate matrimonij consummati; de qua dicemus infra.

Dices: ergo saltem dirimet matrimonium ratum tantum, si ei superveniat, & perpetua sit? videtur quòd sic ex *c. quod proposuisti 32. q. 7.* ubi dicitur, *quod si vir muliere infirmitate correpta, nec valente debitum reddere, continere non poterit, nubat magis.* sic Gregorius III. ad Bonifac. Episcopum: & *c. ex literis, 3. h. r.* ubi ad casum de muliere, qua, quia vir ejus ei debitum reddere non poterat, tam gravem infirmitatem contraxit, ut omnino viro facta sit inutilis, & instrumentum ejus impeditum ita, quòd vir ei committeri non potuit, Alexander III. respondit: *Si vitium illud mulier à natura contraxit, nec opem medicorum poterit adjuvari, viro aliam accipiendi, liberam tribuas facultatem;* ergo, si primum superveniet matrimonio, hoc solvitur, si tantum ratum sit, ut in hoc

in hoc casu; ita sentiunt complures apud Barb. in *cit. c. ex literis n. 2.* Hoc ipsum amplius confirmatur ex *cod. c. Ex literis 3.* in quo, ut legitur apud Gonzalez *h. t. c. 3. cod.* habentur hæc verba post prius citata: *Si vero ex culpa viri hoc provenit, licet non sit tutum indulgeri ei, ut aliam accipiat, tamen sub dissimulatione potest sustinere.* Ex his autē verbis sequitur, viro posse permissi ad alia transire vota, si post matrimonium cum muliere contractum (& ratum tantum) ipsa inhabilis fiat, quod viro commiseri non valeat.

1276. Histamen non obstantibus tenendum videtur, matrimonium etiam ratum tantum, non dissolvi per impotentiam supervenientem, ita communis teste Barbosa *cit. hanc sententiam negativam esse verissimam dicente, cū Sanchez l. 7. hic d. 110. a n. 3.* Ratio sumitur ex *c. Hi, qui, 32. q. 7.* quod indefinitè loquitur, ut habetur supra *n. 1274. & c. Si uxorem. 32. q. 5.* ubi dicitur retinendam esse uxorem antè ductam, non obstante quocunque corporis impedimento superveniente.

1277. Nec obstat *c. Proposuiti* in *n. 1275.* Nam ex hoc textu solum colligitur, post cognitā impotentiam in muliere ad reddendum debitum, datam viro facultatem ducendi aliam, non quod ea impotentia primū supervenerit, sed antecesserit, saltē præsumptione in casu dubij; sic *Gl. ibid: V. nubat.* Sotus in *4. d. 33. q. 420. n. 95. & alij.* Et licet ibi dicatur, *non propterea debitum subsidium esse auferendum primæ* (quæ scilicet erat uxor putativa) ea tamen verba referri debent ad dotis restitutionem, quæ in hoc casu omnino illi debita fuit, ut notat Gonzalez ad *t. 5. h. t. n. 8.*

1278. Ad *c. ex literis* *re. ibi* satis indicari, transitum ad alia vota viro concedi propter mulieris impotentiam naturalem, & antecedentem, ex illis verbis: *si vitium illud à natura contraxit.* Ad confirm. in *n. 1275. re. ibi* non dici quod eo casu possit, vel liceat ad alia vota transire, sed tantum, si, quia continere non valet, ad alia vota transiret, dissimulari posse, quia dubium erat, an à natura, an à culpa viri inhabilis facta sit? in dubio autem impotentia præsumitur antecessisse.

1279. Confirmari dicta possunt ex eo; quia nullibi reperitur revelatione divinā concessum hoc privilegium, seu vis dissolven-

di matrimonium ratum tantum, impotentia superveniente. Nam matrimonium ratum tantum jure divino est insolubile, ut dictum est aliis. si autem velis jure extraordinario, vel etiam ordinario in casu extraordinario id competere summo Pontifici, ut aliqui volunt infra referendi, solutio, quam per allatos textus probari volunt nobis contrarij, non est facta per impotentiam supervenientem, sed Pontificiam dispensationem: his præmissis.

Dubitatur 1. an, & qualiter impotentia superveniens impediat usum conjugij? *re. 1.* quod impotentia superveniens, vi cujus verū semen emitti non potest, non impedit petitionē, aut redditionē debiti, quia per accidens solum impeditur eo casu copula conjugalis; ita Toletus *l. 7. Summ. c. 14. n. 4.*

re. 2. superveniente impotentia seminandi intra vas, ob imbecillitatem viri, vel arctitudinem sceminae, vel aliam causam, secluso periculo pollutionis, non prohiberi conjugibus alios actus conjugales (amplexus, tactus &c. (imò nec copulam, si certi non sunt, semen extra vas effundendum; deducitur ex *c. Laudabilem. de frigid.* ubi conceditur triennium ad investigandam impotentiam; Sanchez *l. 9. d. 17. n. 20.*

re. 3. Si impotentia non sit ad copulam, sed tantum ad generationem, ut si mulieri constet, quod semper edat fetus mortuos, aut se manifesto periculo vitæ exponat, si concipiat, ex judicio medicorum; non teneri reddere debitum; quia nemo se obligat ad solvendum debitum cum tam gravi periculo suo, vel prolis.

Dubitatur 2. quid dicendum de senibus, & infirmis? *re.* aliquos censere, quod senes decrepiti sint incapaces ad matrimonium; sed contrarium dicendum est, si natura, vel arte calere possint ad coitum, seu copulam. Et ideo Ecclesia nullos senes à matrimonio contrahendo rejicit, ut docet *S. Thom. cit. a. 2. ad 3. & Sanchez cit. l. 7. d. 11. n. 19.* ubi ait, *certissimum esse, & usque Ecclesie id comprobari, solam senectutem non obflare matrimonij valori;* neque unquam, ut habet *n. 23.* ob senectutem denegandam esse alicui ab Ecclesia facultatem inveniendi matrimonium, nisi aliud impedimentum allegetur, & probetur.

Fceminae autē, quantum vis vetulæ, propter senectutem non sunt impotentes ad matrimonium; cum earum frigiditas

non impediatur feminis virilis receptionem; ita Sanchez *cit. n. 5.* si tamen senex aliquis adeo foret exhaustus, ut iudicio medicorum juvari non posset ad habendam copulam (esto graves Doctores apud Castropal. *cit. n. 5.* iudicent, adhuc capacem matrimonij saltem habitu) Abbas tamen in *cit. c. 2. de frigid. & alij cum Layman. l. 5. ff. 10. p. 4. c. 11.* probabilius censent oppositum; quia tunc illi copula foret impossibilis, adeoque alteri constituendi jus ad eam exigendam. Nec obstat, quod hæc impotentia illi ex accidenti proveniat. Nam undecumque proveniat, si subiectum reddit incapax ad copulam, & hoc constet, vel probetur, eo ipso reddit incapax, ut possit ad matrimonium obligari. sic Castropal. *cit. n. 5. & constat ex n. 1205. & seq.*

1285. Dices: infirmus, cujus desperata salus est, capax est matrimonij, licet nullâ arte, vel medicinâ juvari, vel excitari possit ad copulam; sic enim capacem esse testatur consuetudo, & usus Ecclesie, & communis sententia Doctorum. R. cum Castropalao *cit. n. 6.* moribundum, licet ob vehementiam morbi tunc impeditus sit ab habenda copula, tamen integram adhuc potentiam habere; si verò hæc vi morbi destructa foret (quod nunquam præsumitur) eo casu pariter incapacem fore matrimonij. Nam nemo potest se obligare ad præstandum alteri, quod nunquam potest; facultas autem matrimonij contrahendi supponit in contrahentibus talem potentiam, cum alteri constituat jus ad usum corporis per carnalem copulam.

1286. Dubitatur 3. quid dicendum est de Hermaphroditis? Not. Hermaphroditum dici, qui gaudet utroque sexu, virili & femineo. Judicatur autem vir, vel femina juxta sexum prævalentem, ut dicitur in *L. Quæritur. 10. ff. de statu hominum.* Si neuter prævaleat, æquè vir, ac femina judicandus erit; & tunc in ejus arbitrio erit, pro uno sexu se declarare, à quo semel electo non licet ei variare; Sanchez *cit. l. 7. d. 106. n. 1.* Hinc si hermaphroditus semel constet, qui sexus prævaleat, licitè & validè, secundum illum contrahit, ut si prævaleat sexus virilis, licebit ei contrahere cum femina gloss. in *c. Si testes. V. ad testimonium 4. q. 3.* Et in dato casu eum, juxta sexum imbecilliorum, posse contrahere negat Sanchez *cit. n. 5.* Alij autem (ut Pontius *l. 7. c. 65. n. 8.*) cen-

sent validè contrahere, si etiam secundum illum potens sit, imò & licitè, si ad copulam habilis, sic tamen, ut si semel secundum sexum (v. g. virilem) contraxit, & cum alio uteretur altero sexu, committeret adulterium, ut docet Castropal. *cit. §. 5. n. 4.* quia læderet fidem conjugalem, nulli nisi conjugum, se carnali copulâ commiscendi.

Dubitatur 4. quid dicendum de Eunuchis, & Spadonibus. R. ex dictis constat, impotentiam ad copulam carnalem provenire posse ex triplici corporis defectu, nimirum ex *frigiditate*, de qua n. 1273, deinde ex *maleficio*, seu arte magica, qua sit, interdum naturale instrumentum copulæ sic affici, ut in viro excitari non possit concupiscentia, vel ut primum usui corporis alieni accedit, elanguescat, vel seminandi destituatur, aut in mulieribus arctetur *ecc. 3. corporis vitio*, nimirum vel calore nimio ita præpropere semine dilabente, ut vas expectare nequeat, vel ex membri virilis excessu, crassitudine, similive defectu, quo à penetratione vas aliene impeditur, aut actu seminandi intra illud. Præterea not. *castratos* (qui etiam *Eunuchi* dicuntur) esse, quibus ambo testiculi desunt, *Spadones* vero, qui membris corporis integris, ac incorruptis propter temporale aliquod impedimentum (vel naturæ frigiditatem, vel ob distortum, aut impeditum seminis matris, ut semen non rectè egeratur) procreare liberos non possunt. Hinc illi naturâ sunt impotentes ad generandum; isti verò solum per accidens, Manzius in *§. Sed. Et illud. 9. Instit. de adoptionibus à n. 4.* his positis.

R. Castratos, seu Eunuchos incapaces esse matrimonij; secus Spadones. Ratio primæ partis est, quia illi non possunt verè semen emittere, sine quo non fiat potentia ad copulam perfectam, ut pluribus probat Sanchez *l. 7. d. 92. n. 17.* Nam ad hoc non sufficit, eos virgam erigere, vas feminæ penetrare, aut etiam humorem aliquem aqueum emittere posse, si desit facultas intra illud seminandi vero semine, per se generationi apto seu idoneo, ut vir & mulier fiat una caro, ut colligitur ex *c. Laudabilem. h. t. ibi: uterque jurejurando dicat, quod nunquam per carnis copulâ una caro effecti fuissent; & tunc videtur, quòd mulier possit ad secunda vota convolare. Et confirmatur ex constit. Sixti V. referenda infra. Ratio secundæ partis est, quia cum Spadones inter-*

gra virilia habeant, & uno tantum testiculo orbati sint, verum, ac generationi idoneum semen emittere possunt, adeoque hoc titulo nullam impotentiam laborant; quod etiam procedit de Eunuchis, si tantum uno testiculo careat, ut notat Sanchez.

cit. n. 14.

1289. Dubitatur 5. quid dicendum, cum adest impotentia ex parte mulieris? R. Si mulier propter suam arctitudinem a nullo viro carnaliter cognosci possit, esse simpliciter incapacem matrimonij; si autem respectu hujus tantum, vel illius; quoad alios inhabilem non esse. Caterum quia circa hanc materiam plures quaestiones proponi possunt. Dubitatur 6. an mulier nupta, si propter nimiam arctitudinem a viro cognosci non potest; in tali casu scissuram licite admittat, si medicorum ope juvari possit, ut viri congressui apta reddatur? R. posse; quia licitum est naturam juvare per medium licitum, ut colligitur ex c. *Fraternitatis*, h. r. relato supra.

1290. Dubitatur 7. an in tali casu teneatur scissuram admittere? R. Si talis scemina nullam habet specialem praeter aliam arctitudinem, praeter claustrum, seu pudorem virginalem, in dato casu obligatam non esse ad sustinendam scissuram, etiam si possit etiam absque incommodo; quia in matrimonij contractu corpus suum, ad usum conjugalem, alteri tradit prout a natura destinatum. Natura autem apertionem claustrum virginalem ad usum conjugalem non destinavit alio medio extraordinario; quod tamen sic accipere, ut non excludatur obligatio ad sustinendam scissuram, si praeter arctitudinem, & hujus consciam contraxit cum eo, qui hujus ignarus est. Nam tunc ratione hujus deceptionis tenebitur admittere curam, qua corpus ejus reddatur aequale aptum congressui conjugali, ac sit aliarum mulierum; Quod tamen limita, ut solum procedat, si medicis consultis, sine corporali periculo ad hoc juvari possit. Nam quod nunquam obligata sit hanc scissuram, medicis inconsultis, pati, certissimum esse dicit Castrop. cit. p. 14. §. 1. n. 10. ex Sanchez cit. l. 7. D. 93. n. 29. Hinc a viro fugere potest, si hic alio instrumento, medicis inconsultis, illam apertionem attentaret, quousque hujus violentiae securitatem habeat.

1291. Not. autem hic per corporale periculum Tom. IV.

juxta Sanchez cit. d. 93. n. 18. intelligi periculum mortis judicio medicorum. Nam postquam in c. *Fraternitatis* vers. *quamvis*, Pontifex dixit, impedimentum esse perpetuum, quod absque corporali periculo tolli non potest, in eodem textu. V. per haec autem, se ipsum explicans, illud ipsum appellat mortis periculum, ut constat ex ejus verbis, nisi per incisionem, aut alio sibi modo violentia inferatur, non solummodo levis, sed forte tam gravis, ut ex ea mortis periculum timeatur; sic ille. Censendum tamen est vere probabile, sufficere periculum gravis ac diuturni morbi; nam tale periculum est vere grave periculum corporale. Sic Henriquez l. 12. matr. c. 7. n. 6. praesertim, cum Pontifex non absolute requirat violentiam tam gravem, quae mortis periculum afferat; nisi forte, ut liquet ex ejus verbis: hoc autem verificatur in gravi, ac diuturno morbo, quod maxime obtinet, si habitas ex ea incisione solum esset brevis; ac modici temporis speranda; quo casu probabilis est, nec ex obligatione admittendam; ita ad hoc postremum Sanchez cit. n. 19.

Dubitatur 8. an femina nupta, quae propter suam arctitudinem a viro suo cognosci non potest, huic reddi debeat, postquam per alium cognita est, facto exinde argumento, quod impotentia nulla fuerit in primo viro: affirmativam docent Innocentius, Hostiensis, & alij, volentes eo facto factis probari, illam arctitudinem a primo viro sufficienter superari potuisse, ac proinde validum fuisse inter eos matrimonium. Hoc verum esse censet Abbas in c. *Fraternitatis* a n. 2. & Sanchez cit. a n. 13. si primus, post diligentem attentionem, inveniatur omnino similis secundo, aetate, robore, membro, esto forsitan non aequale illam cognoscere possit; ut notat Sanchez cit. d. 92. n. 6. secus autem, ab hoc ad illud, sumi nequit concludens praesumptio.

Dubitatur 9. an censetur impotentia perpetua, si femina sciat, se non posse concipere sine manifesto periculo vitae, vel propriae, vel prolis? affirmat Henriquez l. 11. c. 7. n. 8. quia sic non potest habere copulam sine peccato; probabilis tamen est, non esse perpetuam, sed solum pro tempore conceptionis, non autem pro eo, quo evadit sterilis, seu per accidens inepta generationi, ita Sanchez cit. n. 29.

& alij. Nec obstat, quòd durante illo periculo non possit licite debitum reddere, quia non requiritur ad matrimonium, quòd conjugatus se obliget ad reddendum debitum *quovis tempore*; sed cum legitimum impedimentum abest; aliàs infirmus impeditus à redditione debiti, impotens foret ad contrahendum. Caterum probatio (quæ fit per copulam cum alia) non est licita, nisi mulier à primo propter arctitudinem suam legitime separata, nuberet alteri; à quo cognosci potest, cui prior, ut diximus in vigore corporis inferior, vel saltem notabiliter dispar non sit. Nam tunc præsumitur etiam à priori viro cognosci potuisse; secus si non nisi aptata per copulam cum alio, à primo cognosci non posset; tunc enim matrimonium cum primo nullum foret; Sanchez. d. 93. n. 13.

ARTICULUS IV.

De impotentia dubia.

1294. Hactenus ea diximus, quæ spectant ad quæstiones, cum impotentia est certa, nunc agendum est de casu, quo est dubia, & quæstio est. 1. *an dubius num sit potens*, debeat abstinere à matrimonij contractu; & affirmativè propter periculum alteri potenti irrogandi injuriam; ita Sanchez cit. n. 103. *in fine*: si tamen non obstante dubio contrahat, posse reddere, ac petere debitum, ut Ecclesiæ constare possit, an validè, vel invalidè contraxerit? si autem intra triennium non probetur potens, iudicio Ecclesiæ separandum, ut dicemus infra; at si dubium de illius potentia vel impotentia post triennium vinci non possit, probando, quòd verè consummaverit matrimonium, vel consummare non potuerit, standum est pro favore matrimonij contracti; quia quilibet præsumitur potens, dum non probatur contrarium.

1295. Quæstio est 2. quid dicendum, si de impotentia constet, sed dubitetur, an ea matrimonij contractum præcesserit, vel subsécuta sit? præsumendum esse, quòd præcesserit, si ve ortum habeat à natura, si ve aliunde, complures probabiliter docent apud Sanchez d. 103. n. 2. sed probabilius est oppositum, si allegetur primum post aliquot annos à contracto matrimonio; Nam quilibet præsumitur potens, dum contrarium non probatur; hinc, asserenti,

talem impotentiam fuisse ante contractum matrimonium, incumbit probatio. Aliud est, si statim, vel post exiguum tempus allegetur, & de illa constet; tunc enim in dato dubio, præcessisse, meritò præsumitur: in dubio autem, num ea sit naturalis, vel accidentalis? & præsumendum hoc posterius, dum contrarium non constat. Nam in obscuris, quòd minimum est, & minimè gravat, sequendum est. Si tamen fornicariè cognoscatur ab alio, primo viro debiliori, nec in alio dispari, valeret matrimonium cum primo, quia meritò præsumeretur potuisse pariter cognosci ab eo.

ARTICULUS V.

An, & quando reclamari possit contra impotentiam alterius?

Ante resolutionem supponendum, plurimis de causis multum interesse conjugum, ne alligati sint vinculo perpetuo impotentis vel absolute, vel respectivè; & ob id in certis casibus illis licere contra impotentiam alterius reclamare, ut matrimonium inter eos initum ab Ecclesia solvatur, non solutione vinculi, sed declaratione nullitatis, seu matrimonij inter eos invalide contracti propter impedimentum, quòd alterius impotentia præstat. Quæstio nunc est, an, & quando, conjugi non impedito, vel etiam impedito, contra alterius impotentiam vel matrimonium, reclamare liceat, hoc est, apud Judicem Ecclesiasticum petere, ut matrimonium inter eos separatur, seu, ut dixi, nulliter contractum declaretur, datà non impedito facultate ad aliud, si velit, matrimonium contrahendum.

Supponendum 2. cum de impotentia, quæ allegatur, non constat, alleganti incumbere probationem vel per verum iudicium, vel septimam manum propinquorum, vel triennium continuum, quo demonstret, se tanto tempore conatos fideliter, nunquam tamen potuisse matrimonium consummare: ut magis patebit ex sequentibus. Potest autem impotentia unius ex conjugibus allegari, vel paulò post contractum matrimonium, v. g. statim, post duos, tres menses, vel tardius, nimirum post unum, vel plures annos, quibus iidem cohabitaverunt, ut colligitur ex diversis capitulis hujus tituli. his præmissis: